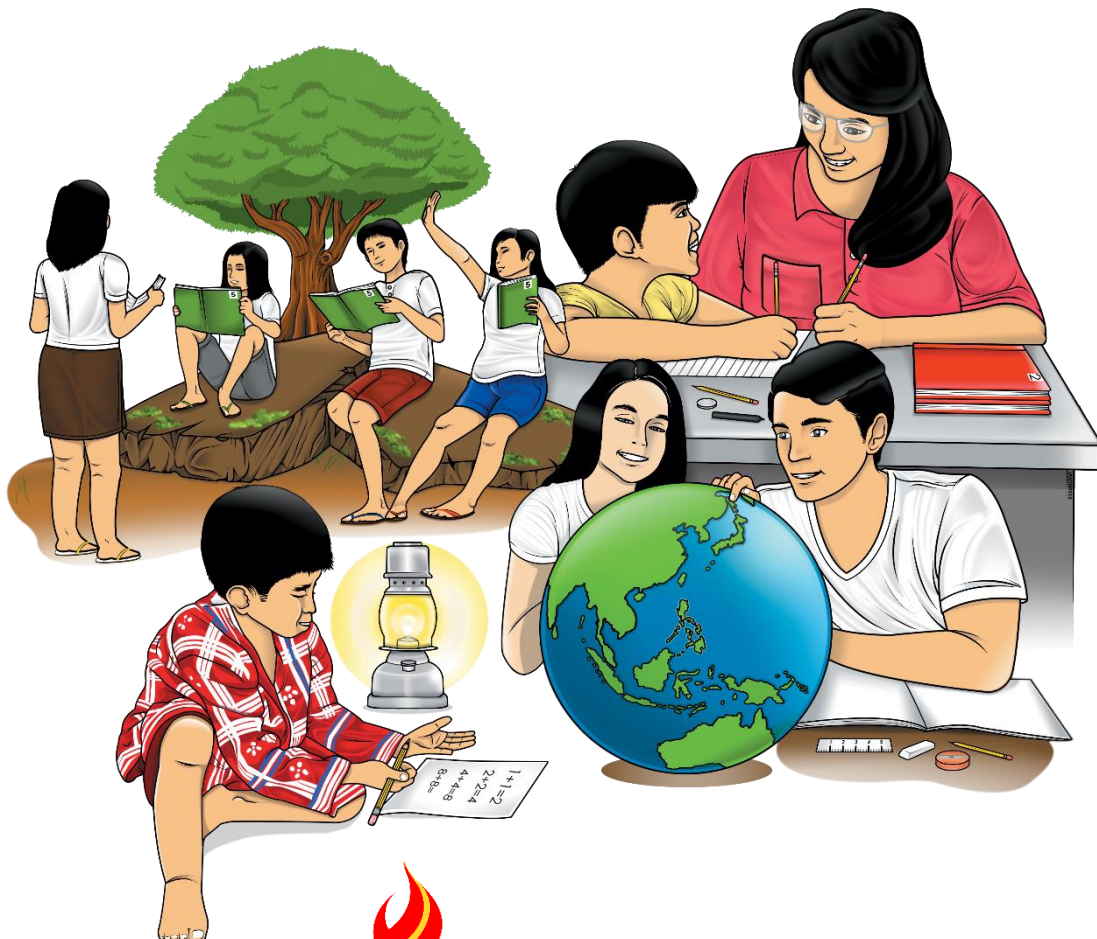

Edukasyong Pantahanan at Pangkabuhayan

ICT and Entrepreneurship– Modyul 5: “Dapat Ligtas Ka!”

**PAG-AARIN NG PAMAHALAAN
HINDI IPINAGBIBILI**

Alamin

Sa pagpapatuloy ng aralin, malalaman mo sa modyul na ito mga dapat isaalang-alang sa ligtas at responsableng pamamaraan sa pagsali sa *discussion forum* at *chat*.

Pamilyar ba kayo sa mga *Skype*, *Viber*, o *FB Messenger*? Paano ninyo maisasagawa ang ligtas at responsableng pagsali sa usapan gamit ang mga *website* na ito. (EPP5IE-0c-9)

Subukin

Panuto: Piliin sa **Hanay B** ang titik ng tamang sagot na maglalarawan sa mga salita sa **Hanay A**. Gawin ito sa kwaderno.

HANAY A	HANAY B
_____ 1. <i>computer virus</i>	a. pamumuna ng tao, lugar o kaganapan na walang katanggap-tanggap na basehan
_____ 2. <i>Sign in</i>	b. pagpasok sa baguhan o magiging miyembro
_____ 3. <i>Sign up</i>	c. tawag sa FB messenger, Skype, Viber at iba pa.
_____ 4. <i>Cyber bullying</i>	d. pagpasok ng miyembro
_____ 5. <i>Discussion forum</i>	e. nakasisira ng mga files at computer units at maaaring maipasa sa pamamagitan ng mga dokumento.

Aralin

1

Dapat Ligtas Ka!

Ang ligtas at responsableng pamamaraan ng paggamit ng teknolohiya tulad ng pagsali sa discussion forum at chat ay mahalaga upang maiwasan ang panganib na dulot nito. Mahalagang ingatan din ang pagbabahagi ng mga mahahalagang personal na impormasyon na maaaring magamit sa mga maling transaksyon. Maging masunurin sa mga alituntunin na ipinatutupad para maging maayos at kapaki-pakinabang ang paggamit nito.

Balikan

Panuto: Suriin ang isinasaad sa bawat pangungusap. Sagutin ng **T** kung tama ang isinasaad na mga pahayag at **M** naman kung mali. Gawin ito sa iyong kwaderno.

- _____ 1. Ang discussion forum o chat ay malaking tulong para sa mga tao upang mapabilis ang pangangalap ng mga datos o impormasyon.
- _____ 2. Iwasang gumamit ng web camera sa pakikipag chat o pakikipag-usap gamit ang internet.
- _____ 3. Ibigay ang mga mahahalagang impormasyon gaya ng password sa ibang tao.
- _____ 4. I-*shut-down* ang kompyuter at i-*off* ang koneksiyon ng *internet* kung tapos nang gamitin ang mga ito.
- _____ 5. Gumamit ng font na mahirap basahin.
- _____ 6. Maging mahinahon sa pakikipag-usap sa chat at iwasang gumamit ng mga masasamang salit.
- _____ 7. Gamitin ang tunay na pangalan sa *discussion forum* o *chat*.
- _____ 8. Gumamit ng mga salitang nagpapahayag ng diskriminasyon, pang-aabuso at bastos.
- _____ 9. Ingatan ang mga personal na impormasyon.
- _____ 10. Iwasan ang paggamit ng “*caps lock*” o malalaking titik sa pakikipag-*chat*.

Tuklasin

Malalaman mo sa modyul na ito ang mga dapat isaalang-alang sa ligtas at responsableng pamamaraan sa pagsali sa *discussion forum* o *chat*. Mahalagang isaalang-alang ang kaligtasan ng mga taong gumagamit nito.

Para lubos na maunawaan ang mga pamamaraan para ligtas at responsableng paggamit ng internet at magkaroon ng mga karagdagang kaalaman tungkol sa aralin, sagutin muna ang mga sumusunod na pagsasanay. Gawin ito sa kwaderno.

Panuto: Isulat ang **Tama** kung ang pahayag ay wasto at **Mali** kung ito ay hindi. Gawin ito sa iyong kwaderno.

- _____ 1. Huwag ipamimigay ang mga mahahalagang impormasyon sa paggamit ng discussion forum o chat gaya ng *password*, *user name* at iba pa.
- _____ 2. Maaaring magpost ng mga mahahalagang impormasyon na hindi mo pag-aari at iwasang ilagay ang pangalan ng tunay na may-ari nito.
- _____ 3. Iwasang magpost ng mga sensitibong isyu o usapin na maaaring makasira ng ibang tao.
- _____ 4. Huwag makipag-*chat* sa mga taong hindi kakilala o nagpapanggap lamang gamit ang hindi tunay na pangalan.
- _____ 5. Ang pagpopost ng mga *advertisement* o *endorsement* ay dapat iawasan lalo na kung ito ay labas sa *topic* ng *forum*.

Suriin

Bagamat napag-aralan mo na ang tungkol sa mga panuntunan sa paggamit ng *discussion forum* o *chat*. Subalit muli itong balikan upang maging mas madaling unawain ang mga bagay na kailangan isaisip at pahalagahan kung gagamit ng mga ito.

Ang Discussion Forum ay maihahalintulad sa isang *discussion board* kung saan maaaring magpost ng ibat-ibang paksa na nagnanais ng kasagutan o opinion mula sa iba. Karaniwang mga paksa ay nagresolba ng mga problema o mga pamamaraan sa paggawa ng isang bagay ang makikita sa isang *discussion forum*.

Ang Chat ay isang *real time* na pag-uusapan sa pagitan ng dalawa o higit pang mga tao. Di gaya ng isang *discussion forum*, ang pagsagot sa *chat* ay agad-agad. Ito ay sa kadakilahang ang mga taong kasali sa *chat* ay *online* o kasalukuyang nasa harapan ng *computer* at konektado sa *internet*. Karaniwan ding mas mabilis ang palitan ng sagot sa diskusyon sa isang *chat* kumpara sa isang *discussion forum*.

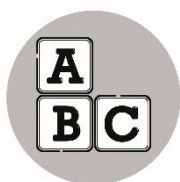
MGA DAPAT ISAALANG-ALANG SA LIGTAS AT RESPONSABLENG PAMAMARAAN SA PAGSALI NG DISCUSSION FORUM AT CHAT

DISCUSSION FORUM	CHAT
1. Palaging isaisip at isagawa ang mga panuntunan sa kagandahang-asal sa paggamit ng <i>internet</i> .	1. Ugaliin ang panuntunan.
2. Basahin ang mga patakaran sa sasaliang <i>discussion forum</i> upang lubos na maunawaan ang mga kailangan gawin.	2. Maging malinaw sa mga pahayag upang maunawaan nang lubos ang kausap.
3. Siguraduhing tama sa paksa ang <i>discussion forum</i> na sasalihan. Iwasan ang pagpo-post ng mga paksang malayo sa layunin ng <i>discussion forum</i> .	3. Sumagot ng ayon sa tinatanong ng kausap. Iwasan ang pagsasagot nang hindi tama o walang batayan.
4. Sa tuwing magpo-post ng paksa, siguraduhing ito ay malinaw para sa lahat ng makakabasa. Ugaliin	4. Sumagot kaagad dahil tiyak na naghihintay ng mabilis sa sagot ang kausap.

din na sundin ang lenggwaheng nirerekomenda upang lubos pa itong maintindihan ng lahat.	
5. Bago mag- <i>post</i> ng paksa, magsiyasat muna kung may kaparehong paksa na ang nasagot at napag-usapan upang maiwasan ang pag-uulit nito.	5. Magpaalam ng maayos sa kausap bago mag- <i>offline</i>
6. Kung sasagot naman sa isang paksa, Siguraduhing tama o totoo ang isasagot. Huwag maglalagay ng sagot na walang basehan dahil maaari itong ikapahamak ng makababasa.	

Mga karagadagang kaalaman upang hindi mapahamak sa pagsali sa ***discussion forum*** at ***chat***:

1. Siguruhing kakilala ang mga nakakausap sa internet.
2. Gamitin ang *chat* sa wastong paraan at iwasan ang mga hindi makabaluhang usapan.
3. Igalang ang mga kausap sa chat at parehong gumamit ng web cam o web camera para parehong makita ang hitsura ng taong mag-uusap.
4. Kung makikipag-usap sa chat, iwasan ang makapagbitiw ng mga masasamang salita na maaaring makasakit sa damdamin ng kausap. Maging mahinahaon sa lahat ng oras.
5. Gamitin ang mga kilalang forum o chat sa pakikipag-usap gaya ng FB Messenger, Skype at Viber.
6. Huwag gumamit ng mga malalaking titik (ALL CAPS) sa pagsusulat ng mga mensahe na parang nagpapahiwatig ng paninigaw sa kausap.
7. Tutukan ang nilalaman ng mensahe sa pakikipag-*chat* at iwasan ang madalas na paggamit ng iba't-ibang *emoticons*, *smiley faces* maging sa personal man o pagnenegosyo.
8. Iwasan ang magpost ng kahit na anong media file o impormasyong hindi mo pag-aari o kung hindi man maiiwasan ay ilagay ang pangalan ng may-ari nito bilang pagkilala.
9. Huwag maga-*post* ng mga impormasyong labas sa usapan o anumang *endorsement* o *advertisement*.
10. Iwasan ang magpost ng mga sensitibong bagay o impormasyon lalo na kung naka pampublikong gamit at huwag magpasa ng mga dokumentong hindi nabubuksan at maaaring magdala ng computer virus na pwedeng makasira ng mga files at computer units.

Pagyamanin

Panuto: Lagyan ng tsek (✓) ang bilang kung taglay mo ang kaalaman at kasanayan sa paggamit ng social media at ekis (X) kung hindi. Gawin ito sa iyong kwaderno.

KAALAMAN AT KASANAYAN	✓	X
1. Nakasusunod sa usapan sa isang <i>discussion forum</i> at chat.		
2. Natutukoy ang mga website na nagbibigay ng serbisyo tulad ng <i>discussion forum</i> at chat.		
3. Nakasasali sa mga <i>group chat</i> .		
4. Nakapagpopost ng sariling mensahe sa <i>discussion forum</i> at chat.		
5. Naisasaalang-alang ang tamang pag-uugali sa paggamit ng <i>internet</i> o pagsali sa isang <i>discussion forum</i> at chat.		

Isaisip

Ano-ano ang mga dapat isaalang-alang sa ligtas at responsableng pamamaraan sa pagsali sa *discussion forum* at *chat*?

Para lalong maunawaan ang mga bagay tungkol sa ligtas at responsableng paggamit ng *discussion forum* o *chat*, maaaring sagutin ang mga sumusunod na pagsasanay.

Panuto: Punan ng tamang salita ang bawat patlang upang mabuo ang isinasaad ng bawat pahayag. Piliin ang tamang sagot sa loob ng kahon. Gawin ito sa iyong kwaderno.

online chat	internet	log in
emoticons o smiley face	ALL CAPS	post
chat	responsible	
computer virus	web camera	

1. Ugaliing isaisip ang mga panuntunan sa responsableng paggamit ng _____ upang maiwasan ang pagkakaroon ng problema.
2. Gamitin ang _____ sa wastong pamamaraan lalo na sa pakikipag-usap sa mga kaibigan at bagong kakilala.
3. Iwasang mag _____ ng mga sensitibong impormasyon na maaaring maging sanhi ng pagkakaroon ng problema.
4. Huwag gumamit ng _____ sa pagsusulat ng mga impormasyon sa *thread* upang hindi mapagkamalang naninigaw sa *ka-chat*.
5. Iwasan ang madalas na paggamit ng _____ sa mga mensahe upang mapagtuunan ang nilalaman ng mensahe o impormasyon.
6. Mahalaga ang _____ at ligtas na paggamit ng *discussion forum* o *chat* sa pakikipag-usap sa ibang tao.
7. Ugaliing gumamit ng _____ upang makita ng bawat isa ang hitsura ng kausap.
8. Ang mga taong may masasamang intensiyon sa kapwa ay laging nakaabang sa kanilang mabibiktima sa pamamagitan ng _____.
9. Iwasan ang mga taong madalas na mag _____ sa mga chat room na gumagamit ng ibang pangalan upang kunin ang atensiyon ng mga batang gumagamit ng internet.
10. Huwag magpapadala ng mag files na hindi nababasa at maaaring may nilalaman na _____ na pwedeng maging sanhi ng pagkasira ng mga files at computer units.

Isagawa

Gamit ang inyong sariling *facebook account*, gumawa ng isang *discussion forum o chat*. Pumili ng tatlong gabay para sa ligtas at responsableng pagsali sa nabanggit na *application*.

Tayahin

Panuto: Lagyan ng tsek (✓) ang bilang kung ang pahayag ay tama at ekis (X) naman kung mali. Gawin ito sa kwaderno.

- _____ 1. Siguraduhing tama sa paksa ang *discussion forum o chat* na sasalihan.
- _____ 2. Sa pakikipag *chat* sumagot kaagad dahil tiyak na naghihintay ng mabilis na sagot ang kausap.
- _____ 3. Gumamit ng web camera sa pakikipag chat upang makita ang hitsura ng kausap.
- _____ 4. Magpost ng mga sensitibong bagay o larawan na hindi kaaya-aya sa paningin.
- _____ 5. Ugaliing magpasa ng mga files o dokumento na hindi nabubukasan at maaaring ngalalaman ng computer virus.
- _____ 6. Iwasang makipagtransaksyon at makipagkita sa mga taong nakilala lamang sa *internet*.
- _____ 7. Gumawa ng *account*, at i-access ang *files* ng ibang tao ng walang pahintulot.
- _____ 8. Huwag igalang at huwag gumamit ng mga magagalang na salita sa pakikipag-usap sa *social media*.
- _____ 9. Ipagsabi ang *password* kahit kanino para lahat pwedeng mka *access* sa *account*.
- _____ 10. Laging i-log out ang account bago gumamit ng gadget.

Karagdagang Gawain

Panuto: Magtala ng mga positibo at negatibong epekto ng paggamit ng *discussion forum at chat*. Ibigay ang iyong saloobin o *opinion* hinggil sa inyong itinala. Gawin ito sa iyong kwaderno.

Epekto ng Paggamit ng <i>Discussion Forum at Chat</i>	
Positibo	Negatibo
Saloobin / <i>opinion</i> :	

Susi sa Pagwawasto

Tayahin 1. ✓ 2. ✓ 3. ✓ 4. X 5. X 6. ✓ 7. X 8. X 9. X 10. ✓	Pagyamanin • Dependende sa kanilang karanasan	Tuklasin 1. Tama 2. Mali 3. Tama 4. Tama 5. Tama
Subukin 1. e 2. d 3. b 4. a 5. c	Balikin 1. T 2. M 3. M 4. T 5. M 6. T 7. T 8. M 9. T 10. T	Isaisip 1. internet 2. chat 3. post 4. ALL CAPS 5. emoticons o smiley faces 6. responsible 7. web camera 8. online chat 9. log in 10. computer virus